

ANALIZA TRENDOV NA TRGU DELA V SLOVENIJI 2007-2009

dr. Tanja Česen

Gibanja na trgu dela odražajo globoko krizo, ki se je na trgu dela začela oktobra 2008 in je najbolj prizadela zaposlene v industrijskem sektorju ter povezanih storitvenih dejavnostih. V enem letu se je število zaposlenih zmanjšalo za 5%, število brezposelnih pa povečalo za 54%. Narašča število presežnih delavcev in brezposelnih zaradi stečaja ali gospodarskih težav. Istočasno se je za tretjino zmanjšalo število prostih delovnih mest, eno prosto delovno mesto je na 8 brezposelnih. V predelovalnih dejavnostih se je število zaposlenih zmanjšalo za 13%, v gradbeništvu za 6,7%. V predelovalnih dejavnostih so vse panoge, razen farmacevtske industrije, zmanjšale zaposlenost. Zaposlenost se zmanjšuje ne samo v delovno intenzivnih in tehnološko manj razvitih industrijskih panogah, ampak tudi v tehnološko razvitejših. Če upoštevamo brezposelne, delovne in druge invalide v posebnih evidencah, udeležence v ukrepih politike trga dela ter dveh interventnih zakonih (skrajšani delovnik in čakanje na domu) lahko ocenimo, da četrtnina aktivnega prebivalstva v Sloveniji – nima dela in so brezposelni, pod-zaposleni, delajo neprosto voljno s skrajšanim delovnikom ali pa so presežni delavci in bodo potencialno brez dela. Mladina ima slabo perspektivo za uspešno vključitev na trg dela; večina tistih, ki dobijo zaposlitev, pa dela po pogodbah za določen čas. Aktualna kriza na trgu dela je zelo resna in podobna času tranzicijske recesije, zato je potrebno nemudoma pripraviti učinkovite ukrepe za oživitev trga dela ter razvojne ukrepe politike zaposlovanja in politike trga dela.

29

Ključne besede: zaposlenost, brezposelnost, prosta delovna mesta, gospodarska kriza

THE ANALYSIS OF THE TRENDS IN THE LABOR MARKET IN SLOVENIA, 2007-2009

dr. Tanja Česen

30

Labor market trends mirror deep crisis on the labor market which began on October 2008 and affected mostly employed in industrial sector and industrial services. In one year, employment decreased by 5 percent, while number of unemployed increased by 54 percent. The number of redundant workers and unemployed due to bankruptcy and economic problems is growing. At the same time, there are one third less vacancies; one vacancy per 8 unemployed. The crisis hit the industrial sector most; employment in manufacturing decreased by 13 percent and in construction by 6.7 percent. In manufacturing, employment in all sectors decreased, except in the pharmaceutical industry. Employment declined not only in the labor intensive and low-tech manufacturing, but also in the technological advanced sectors. Considering the unemployed, labor and other invalids in the special registers, participants in the labor market policy measures, and participants of two interventionist measures (shorter workday and redundant workers in waiting at home), we can assess, that nowadays almost one quarter of active population in Slovenia has no work; they are either unemployed, underemployed, working non-voluntarily shorter workday, or are redundant workers and will be prospectively without work. Young people have limited perspectives for successful inclusion into the labor market and most, who manage to find work, are in fixed-term employment. Current labor market crisis is getting serious and resembles the period of transitional recession; it is therefore necessary to prepare without delay efficient measures for labor market revival and progressive measures of employment and labor market policies.

Key Words: economic crisis, employment, unemployment, vacancies

1. Trendi na trgu dela v Sloveniji

Gospodarska kriza se je v letu 2009 z zamikom, toda izrazito odražala na trgu dela, hitro se zmanjšuje število zaposlenih in narašča število presežnih delavcev in brezposelnih. Število zaposlenih se je začelo zmanjševati novembra, brezposelnih pa povečevati septembra 2008, takoj, ko je nastopila mandat sedanja vlada. V enem letu, od oktobra 2008 do oktobra 2009, se je število zaposlenih zmanjšalo za 40.211 ali 5,04%, število brezposelnih pa je po najnovejših podatkih do decembra poraslo za 34.051 ali 54,4%. Ker je porast brezposelnosti za 7.386 oseb manjši od zmanjšanja zaposlenosti, je očitno, da se vsi, ki so izgubili zaposlitev, niso prijavili kot brezposelni. Pričakovati je, da bo tudi po predvidenem obratu gospodarskega cikla v 1% gospodarsko rast v letu 2010 trend zaposlovanja zaostajal, število brezposelnih pa bo najbolj poraslo januarja in bo verjetno v letu 2010 še naraščalo.

31

Kriza na trgu dela je podobna kot v obdobju tranzicijske recesije v obdobju 1991-1993. Pri tem je potrebno upoštevati novi priliv na trg dela jeseni ~ 27 tisoč iskalcev prve zaposlitve, ~ 10 tisoč srednješolcev in ~ 17 tisoč diplomantov terciarnega izobraževanja.

Zaposlenost

Gibanje delovno aktivnega prebivalstva¹, ki šteje 850.422 oseb, prikazuje negativen trend, od oktobra 2008 do oktobra 2009 jih je bilo 37.689 ali 4,24% manj. Pregled po spolu kaže, da je negativen trend bolj prizadel moške, ki jih je bilo 24.690 ali 4,6% manj delovno aktivnih, žensk pa je bilo 11.104 ali 2,9% manj delovno aktivnih.

Delovni aktivno prebivalstvo sestavljajo zaposleni, in sicer v podjetjih in pri samozaposlenih, ter samozaposleni. Zaposleni imajo v strukturi delovno aktivnega prebivalstva 90% delež, njihovo število je v enem letu manjše za 40.211 ali 5,04%. V strukturi delovno aktivnega prebivalstva je 691.785 ali 81% zaposlenih v podjetjih in organizacijah, njihovo število se je v enem letu zmanjšalo za 32.781 ali 4,5%. Pri samozaposlenih je 66.537 zaposlenih ali 7,8% v strukturi delovno aktivnih, v zadnjem letu je njihovo število relativno najbolj upadlo, zmanjšalo se je za 7.430 ali 10%.

Med zaposlenimi je tudi 1,4% udeležencev ukrepov politike trga dela LMP (kategorije 4-7), ki jim zaposlitev financira država, brez tega bi bili brezposelni. Z vidika učinkovitosti politike trga dela je pomemben njihov status na trgu dela po zaključku ukrepa, cilj je njihova zaposlenost.

¹ Vir podatkov o delovno aktivnem prebivalstvu je SURS so mesečni podatki iz statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva SRDAP, ki so objavljeni na podatkovnem portalu SI-STAT. SRDAP predstavlja popoln zajem podatkov. V SRDAP-u so upoštevane zaposlene in samozaposlene osebe, ki so obvezno zdravstveno zavarovane in imajo zaposlitev s polnim ali s skrajšanim delovnim časom. Podatki prikazujejo delovno aktivno prebivalstvo po statusu na trgu dela in po spolu: zaposlene v podjetjih in organizacijah ter samozaposlenih, samozaposlene samostojne podjetnike, osebe s poklicem in kmete. Podatki prikazujejo tudi delovno aktivno prebivalstvo po dejavnostih in po statusu na trgu dela. Poleg tega so zbrani podatki o delovno aktivnem prebivalstvu po občinah in statističnih regijah. Zajem podatkov je na osnovi občine sedeža delovnega mesta, prikazani so tudi podatki na osnovi občine prebivališča. Vir: SI-STAT portal na <http://www.stat.si/>

Skupno število samozaposlenih (samostojni podjetniki posamezniki, osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost in kmetje) je 92.100 ali 10,8% vseh delovno aktivnih. Samostojnih podjetnikov posameznikov je 52.770 in imajo v delovno aktivnem prebivalstvu 6,2% delež, njihovo število je zaradi subvencije za samozaposlitev v tem času poraslo za 3.472 ali 7%. Kmetov je 32.340 ali 3,8%, njihovo število je manjše za 845 ali 2,6%. Med samozaposlenimi je tudi 6.990 oseb, ki opravljajo poklicno dejavnost (kulturniki, odvetniki, duhovniki), njihovo število se je zmanjšalo za 1,5% ali 105.

Tudi po drugih statističnih podatkih - po metodologiji nacionalnih računov² - se je v tretjem četrtletju 2009 nadaljevalo zmanjševanje zaposlenosti. Število zaposlenih in samozaposlenih se je zmanjšalo za 33.600 za 3,4%, v primerjavi s tretjim četrtletjem 2008. Zaposlenost se je največ za 11,3% zmanjšala v predelovalnih dejavnostih, v gradbeništvu za 4,6%, trgovini za 0,9%, transportu za 3,0% in v poslovnih storitvah za 2,3%.

Upokojevanje

V enoletnem obdobju od oktobra 2008 do oktobra 2009 se je število starostnih upokojevcev³ povečalo za 12.386 oseb ali 3,6%. Povečanje starostnih upokojitev pomeni porast odliva iz trga dela, v primerjavi z letom 2007, ko je bilo 10.000 več upokojevcev in s prejšnjimi leti, ko je bilo povprečno letno 7.000 več upokojevcev.

Porast odliva s trga dela je delno posledica krize, delno pa večje populacije v starostnih skupinah, ki se upokojujejo. Zaskrbljujoče je, da upokojevanje v normalnih razmerah ne bi smelo vplivati na zmanjšanje zaposlenosti, ker naj bi se delovna mesta sprostita za zaposlovanje mlajših.

Brezposelnost

Zmanjšanje zaposlenosti spremlja hitra rast brezposelnosti, število registrirano brezposelnih⁴ je decembra poraslo na 96.672, kar je 34.051 ali 54,4% več kot oktobra 2008, ko se je trend obrnil navzgor. Največji priliv v brezposelnost je bil januarja 2009, ko se je število brezposelnih povečalo za 7.672 oseb v primerjavi s mesecem prej, ter oktobra 2009, ko se je število brezposelnih povečalo za 6.225 v primerjavi s septembrom; novembra in decembra se je rast brezposelnosti sicer umirila, brezposelnih je bilo 855 oziroma 1.226 več.

² Podatki o zaposlenosti po metodologiji nacionalnih računov - po domačem konceptu - so objavljeni ob BDP četrtletno in letno; zajemajo vse zaposlene ter samozaposlene osebe (vključno s pomagajočimi družinskimi člani v kmetijstvu). Med zaposlene je vključeno tudi študentsko delo, zaposleni v pomorskem transportu na naših ladjah, zaposleni v naših diplomatskih in konzularnih predstavništvih v tujini, ipd. Med zaposlenimi so tudi zaposleni na podlagi pogodbenega dela, med samozaposlenimi pa zaposleni na podlagi avtorskih pogodb.

³ Vir podatkov o upokojitvah je ZPIZ, publikacija mesečni statistični pregled, oktober 2009. <http://www.zpiz.si/>

⁴ Vir podatkov o brezposelnih in prostih delovnih mestih je Zavod RS za zaposlovanje ZRSZ, november 2009. <http://www.ess.gov.si/>

Brezposelnost se, poleg prenehanja dela po pogodbah za določen čas, najbolj povečuje zaradi naraščanja števila presežnih delavcev in brezposelnih zaradi stečajev ter likvidacij podjetij. Narašča število brezposelnih mladih in mlajših odraslih.

Regionalne razlike so velike; največ brezposelnih je v območnih službah Ljubljana in Maribor, nadpovprečno pa je brezposelnost porasla v območni službi Nova gorica, Ptuj, Murska Sobota, Ljubljana in Kranj.

Podatek o registriranih brezposelnih ne prikazuje vseh brezposelnih. Dejansko je potrebno prišteti še 20.000 brezposelnih v posebnih evidencah in 20.405 brezposelnih, ki so bili v novembru 2009 udeleženci ukrepov politike trga dela. Skupno število brezposelnih je torej 135.851 oseb. V posebnih evidencah je namreč še ~ 20.000 delovnih invalidov, invalidov in drugih težje zaposljivih oseb. Podatek ni javno objavljen in njegovega gibanja ni mogoče spremljati. Poleg tega je potrebno upoštevati, da je bilo po zadnjih razpoložljivih podatkih novembra v ukrepe politike trga dela (ali t.i. programe aktivne politike zaposlovanja) vključenih 20.405 udeležencev, ki jim z vključitvijo preneha status brezposelne osebe.

33

Stopnja registrirane brezposelnosti, ki je bila oktobra 2008 6,6%, je po zadnjih razpoložljivih podatkih o delovno aktivnem prebivalstvu za oktober 2009 že 10,1%. Če upoštevamo še število udeležencev programov, je stopnja dejanske brezposelnosti 12,4%, če pa upoštevamo še težje zaposljive brezposelne osebe v posebnih evidencah, je stopnja dejanske skupne brezposelnosti kar 14,5%.

Presežni delavci

V letu 2009 sta bila uveljavljena interventna zakona: Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa in Zakon o delnem povračilu nadomestila plače. Po podatkih na dan 24.12.2009 je bilo v ukrep subvencije krajšega delovnika vključenih 64.771 zaposlenih, v drugi ukrep pa 14.718 presežnih delavcev, skupno 79.489 oz. 10% zaposlenih.

Če upoštevamo, da je blizu 80 tisoč ali 10% vseh zaposlenih udeleženih v intervencijskih ukrepih subvencij za krajši delovnik in subvencij za presežne delavce, je bilo skupno kar 176 tisoč ali 17,2% aktivnega prebivalstva registrirano brezposelnih in presežnih delavcev. Če vključimo še brezposelne, ki so udeleženci ukrepov politike trga dela, in brezposelne iz posebnih evidenc, skupno število poraste kar na 216 tisoč ali 22,9% aktivnega prebivalstva. Slaba četrtina aktivnega prebivalstva torej v Sloveniji nima dela ali pa delajo neprostoovoljno zaradi krize s skrajšanim delovnikom, ali pa so presežni delavci in bodo potencialno brez dela.

Prosta delovna mesta

Povpraševanje po delu se je v enoletnem obdobju do novembra 2009 zmanjšalo za tretjino, najbolj, za 45% se je zmanjšalo v predelovalnih dejavnostih, kjer je največ presežnih delavcev. V novembru so delodajalci prijaviili 11.684 prostih delovnih mest, kar je 25,4 % manj kot oktobra in 25,7% manj kot pred letom dni. Decembra so delodajalci prijaviili 11.649 prostih delovnih mest, kar je 5,1 % manj kot v decembru 2008. V primerjavi s številom registrirano brezposelnih oseb je povprečno prosto 1 delovno mesto na 8 brezposelnih, v primerjavi z dejanskim številom brezposelnih pa je prosto 1 delovno mesto na 11,6 brezposelnih oseb.

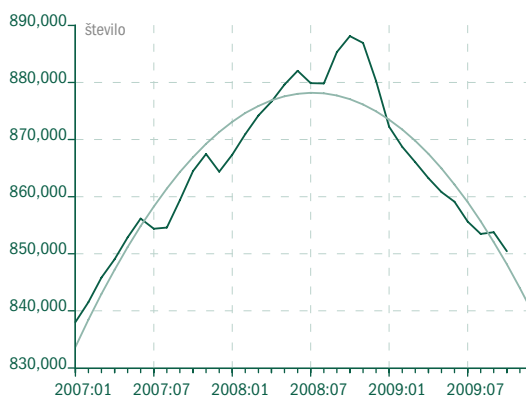
34

Trend

Glede na sezonske značilnosti gibanja brezposelnosti je januarja mogoče pričakovati večji priliv v brezposelnost zaradi izteka pogodb za določen čas. Poleg tega je nekaj večjih podjetij v resnih gospodarskih težavah; če se bo nadaljeval trend stečajev podjetij in odpuščanj zaposlenih, bo januarja brezposelnost verjetno bolj intenzivno porasla⁵.

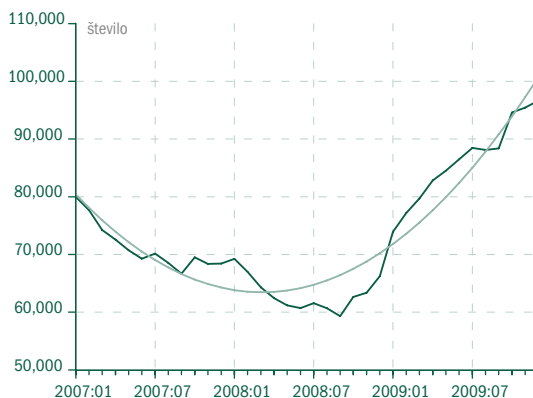
Trendi na trgu dela so razvidni iz dveh grafikonov na naslednji strani. V prvem grafikonu je razvidno gibanje števila delovno aktivnega prebivalstva v obdobju januarja 2007 do oktobra 2009 ter negativen trend, v drugem grafikonu pa je prikazano gibanje števila brezposelnih v obdobju januarja 2007 do decembra 2009, stopnje rasti in pozitiven trend.

Slika 1
Delovno aktivno prebivalstvo Slovenije

⁵ Časovno serijo mesečnih podatkov je za analizo trenda-cikla potrebno desezonirati in izločiti vpliv sezonske in slučajne komponente. Desezoniranje smo opravili s programsko opremo SAS Tudi prognoziranje trga dela za leto 2010 bi bilo možno na osnovi dovolj dolgih časovnih serij (od leta 2005 dalje), in sicer s programsko opremo SAS SPM. Programska oprema SAS SPM in LMIS informacijski sistem trga dela na MDDSZ pa sta od konca avgusta 2008 blokirana in ni možna uporaba naprednih statističnih orodij, ki med drugim omogočajo tudi prognoziranje časovnih serij z intervalom zaupanja.

Slika 2
Brezposelni

35

Zaposlovanje po dejavnostih

Podatki o delovno aktivnem prebivalstvu (t.j. zaposlenih in samozaposlenih) po dejavnostih⁶ prikazuje različne trende: izrazito je negativen trend v predelovalnih dejavnostih in v storitvah pozitiven trend. Gospodarska kriza in kriza na trgu dela je najbolj prizadela predelovalne dejavnosti, po dejavnostih se je zaposlenost nadpovprečno zmanjšala še v rudarstvu in v prometu. V predelovalnih dejavnostih se je število zaposlenih zmanjšalo za 13% ali 28.845 oseb in v gradbeništvu za 6,7% ali 6.189 oseb. Negativen trend v zaposlovanju je bil tudi v tistih storitvah, ki so povezane z industrijskih sektorjem: v poslovnih storitvah, kmetijstvu, trgovini in finančnih storitvah. V drugih storitvah, predvsem v javnih storitvah, je imela zaposlenost pozitiven trend. Najbolj pa se je med dejavnostmi zaposlenost povečala v strokovnih, tehničnih in znanstvenih storitvah⁷.

V okviru predelovalne dejavnosti se gibanje zaposlenosti razlikuje po panogah: zaposlenost se je povečala le v farmacevtski industriji za 6,2%, v vseh drugih panogah pa se je bolj ali manj intenzivno zmanjšala. Najmočnejši tradicionalni industrijski sektorji so najbolj zmanjšali število zaposlenih: -4.303 proizvodnja kovinskih izdelkov, -4.492 proizvodnja oblačil, -2.640 strojna industrija, -1.850 elektro industrija, -1.633 lesna industrija, -1.515 proizvodnja kovin, -1.493 proizvodnja motornih vozil, itd. V proizvodnji oblačil se je število zaposlenih v enem letu prepolovilo. Navedeni so zadnji razpoložljivi statistični podatki (na dan 07.01.2010), in sicer za oktober, številni stečaji in odpuščanja pa so se odvijali novembra in decembra.

⁶ Vir podatkov je SI-STAT SRDAP mesečna serija statistični register delovno aktivnega prebivalstva.
⁷ Z letom 2008 je v veljavi nova standardna klasifikacija dejavnosti, ki uvaja tudi nove dejavnosti.

Proces de-industrializacije se prehitro odvija, in to ne kot razvojni proces, ampak zaradi krize. Propadajo tradicionalne industrijske panoge, kjer se je akumuliralo znanje, izkušnje in spretnosti več slovenskih generacij, sedaj pa teh proizvodov moderni menedžment, kljub izjemno visokim plačam in drugim privilegijem, ne zna dobro prodati in ne zna poiskati novih trgov. Škoda, ki se dela tradicionalni slovenski industriji je izredno velika in nepopravljiva.

36

Značilnost industrijskega sektorja je, da so zaposleni povprečno manj izobraženi, pretežno so kvalificirani, polkvalificirani in nekvalificirani delavci. V gospodarstvu so dejavnosti med seboj prepletene, gospodarska aktivnost ene dejavnosti ima večji ali manjši multiplikativni učinek na druge. Pomen aktivnosti industrijskega sektorja se odraža na razvoju proizvodnih storitev, gradbeništva in vseh drugih z industrijo povezanih storitvenih dejavnostih.

Gospodarska struktura v Sloveniji brez močne industrije ne more biti nacionalni interes. Zato bi se država v krizi morala bolj aktivno vključiti z aktivnostmi politike trga dela, ki bi morale biti namenjene v pomoč presežnim delavcem v podjetjih v gospodarskih težavah, predvsem industrijskim podjetjem. Na razpolago so poleg slovenskega proračuna tudi evropska sredstva (Evropski socialni sklad ESF, Globalizacijski sklad EGF). Istočasno pa bi bilo potrebno oblikovati industrijsko politiko oziroma program oživitve trga dela in gospodarstva.

Proces de-industrializacije je značilen razvojni trend v razvitih državah OECD in spremlja nadpovprečno gospodarsko rast storitvenega sektorja. Delež zaposlenih v predelovalni industriji je sedaj v Sloveniji podoben kot v Avstriji in Nemčiji - v predelovalni industriji je zaposlen 1 delavec od petih. V razvitih državah spremlja negativen trend zaposlenosti v delovno intenzivnih sektorjih, na primer tekstilna, usnjarska in obutvena industrija, pozitiven trend v tehnološko zahtevnejših industrijah, kot so letalska, računalniška in farmacevtska. Razvojni trend naj bi bil tudi prehod iz sektorjev z nižjimi v sektorje z višjimi plačami, iz delovno intenzivnih v kapitalno intenzivne in na znanosti zasnovane sektorje industrije.

Tabela 1
Spremembe števila zaposlenih po dejavnostih

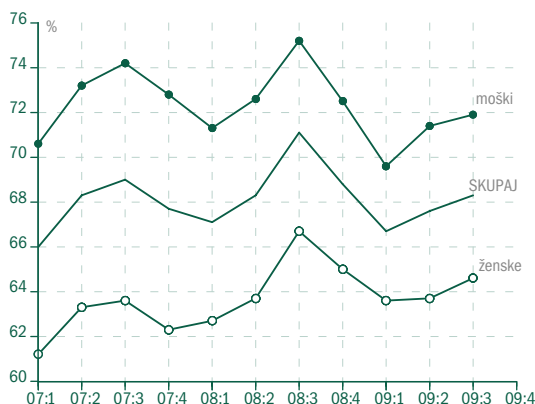
	število	odstotek
SKUPAJ	-37,689	-4.2
A KMETIJSTVO IN LOV, GOZDARSTVO, RIBIŠTVO	-1,010	-2.6
B RUDARSTVO	-262	-7.4
C PREDDELVALNE DEJAVNOSTI	-28,845	-13.0
C10 Proizvodnja živil	-673	-4.8
C11 Proizvodnja pijač	-68	-3.4
C13 Proizvodnja tekstilij	-1,163	-16.8
C14 Proizvodnja oblačil	-4,492	-46.7
C15 Proizvodnja usnja, usnjenih in sorodnih izdelkov	-845	-19.9
C16 Obdelava in predelava lesa, proizvodnja izdelkov iz lesa	-1,633	-14.9
C17 Proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja	-110	-2.3
C18 Tiskarstvo in razmnoževanje posnetih nosilcev zapisa	-763	-13.0
C19 Proizvodnja koksa in naftnih derivatov	-25	-25.8
C20 Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov	-676	-9.3
C21 Proizvodnja farmacevtskih surovin in preparatov	305	6.2
C22 Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas	-1,190	-8.4
C23 Proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov	-1,671	-16.9
C24 Proizvodnja kovin	-1,515	-15.4
C25 Proizvodnja kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav	-4,303	-12.5
C26 Proizvodnja računalnikov, elektronskih in optičnih izdelkov	-1,373	-15.0
C27 Proizvodnja električnih naprav	-1,850	-9.0
C28 Proizvodnja drugih strojev in naprav	-2,640	-15.7
C29 Proizvodnja motornih vozil, prikolic in polprikolic	-1,493	-10.6
C30 Proizvodnja drugih vozil in plovil	-907	-56.5
C31 Proizvodnja pohištva	-1,027	-9.8
C32 Druge raznovrstne predelovalne dejavnosti	-298	-8.7
C33 Popravila in montaža strojev in naprav	-435	-7.1
D OSKRBA Z ELEKTRIČNO ENERGIJO, PLINOM IN PARO	251	3.2
E OSKRBA Z VODO, ODPLAKE IN ODPADKI, SANIRANJE OKOLJA	121	1.3
F GRADBENIŠTVO	-6,189	-6.7
G TRGOVINA, VZDRŽEVANJE IN POPRAVILA MOTORNIH VOZIL	-3,076	-2.6
H PROMET IN SKLADIŠČENJE	-2,621	-5.1
I GOSTINSTVO	-315	-0.9
J INFORMACIJSKE IN KOMUNIKACIJSKE DEJAVNOSTI	187	0.8
K FINANČNE IN ZAVAROVALNIŠKE DEJAVNOSTI	-403	-1.6
L POSLOVANJE Z NEPREMIČNINAMI	6	0.1
M STROKOVNE, ZNANSTVENE IN TEHNIČNE DEJAVNOSTI	1,689	3.8
N DRUGE RAZNOVRSTNE POSLOVNE DEJAVNOSTI	-868	-3.3
O JAVNA UPRAVA IN OBRAMBA, OBVEZNE SOCIALNE VARNOSTI	563	1.1
P IZOBRAŽEVANJE	1,635	2.7
Q ZDRAVSTVO IN SOCIALNO VARSTVO	907	1.8
R KULTURNE, RAZVEDRILNE IN REKREACIJSKE DEJAVNOSTI	208	1.5
S DRUGE DEJAVNOSTI	306	2.3
T ZAPOSLENO HIŠNO OSEBJE, PROIZVODNJA ZA LASTNO RABO	27	5.1

2. Osnovni indikatorji trga dela v Sloveniji, 2007-2009

Stopnja zaposlenosti

Po zadnjih podatkih ankete o delovni sili⁸ (objavljeno 30.11.2009) je bilo 998 tisoč delovno aktivnih prebivalcev v tretjem četrletju 2009, kar je 18 tisoč ali 2% več kot v prejšnjem četrletju, vendar pa 24 tisoč ali 6,2% manj kot leto prej. Na rast je vplivalo povečanje števila pomagajočih družinskih članov (za 12 tisoč več) in število študentov, ki so delali prek študentskih servisov, ki se je povečalo v primerjavi z drugim četrletjem za 13 tisoč ali za 35%, vendar pa jih je bilo kljub temu za 10 tisoč manj kot v tretjem četrletju lanskega leta.

Slika 3
Stopnja zaposlenosti

Stopnja zaposlenosti je 68,3% (15-64 let) ali 0,7 odstotnih točk višja kot predhodno četrletje, vendar pa je 2,7% nižja od enakega četrletja lani. Po spolu so večje razlike: stopnja zaposlenosti moških 71,9% je višja zaradi daljše delovne dobe, stopnja zaposlenosti

⁸ Anketo o delovni sili izvaja SURS četrletno na statističnem vzorcu ~ 7 tisoč gospodinjstev, podatki so ocene. Delovno aktivno prebivalstvo so osebe, ki so v zadnjem tednu (od ponedeljka do nedelje) pred anketiranjem opravile kakršno koli delo za plačilo (denarno ali nedenarno), dobiček ali za družinsko blaginjo. Med delovno aktivno prebivalstvo sodijo tudi vse tiste zaposlene ali samozaposlene osebe, ki jih v zadnjem tednu pred anketiranjem ni bilo na delo. Kot delovno aktivne obravnavamo tudi zaposlene osebe, ki so začasni ali trajni presežki, in sicer do prenehanja delovnega razmerja, osebe na porodniškem dopustu ter pomagajoče družinske člane. Pomagajoči družinski člani so osebe, ki formalno niso zaposlene niti samozaposlene, a so v zadnjem tednu pred anketiranjem delale na družinski kmetiji, v družinski obrti, družinskem podjetju ali v kaki drugi obliki družinske pridobitne dejavnosti in za svoje delo praviloma ne prejemajo rednega plačila. Delovno aktivno prebivalstvo s skrajšanim delovnim časom so osebe, ki običajno delajo manj kot 36 ur na teden. Med zaposlene osebe v delovnem razmerju štejemo osebe, ki so zaposlene v podjetjih ali organizacijah, pri obrtnikih, kmetih, osebah v svobodnih poklicih in pa osebe, ki delajo preko javnih del. Med zaposlene osebe, ki opravljajo druge oblike dela, sodijo tiste osebe, ki opravljajo pogodbeno delo, delajo preko študentskega servisa in delajo za neposredno plačilo. Stopnja zaposlenosti je število delovno aktivnih v primerjavi z delovno sposobnim prebivalstvom 15-64 let.

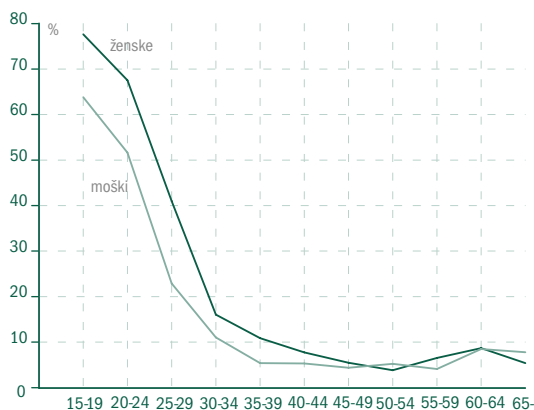
žensk je 64,6%. Trend pa je po spolu podoben: stopnja zaposlenosti moških je bila 0,5 odstotnih točk višja od drugega četrtertletja, vendar 3,4 odstotnih točk nižja kot v enakem četrtertletju lani, stopnja zaposlenosti žensk je bila 0,9 odstotnih točk višja oziroma 2,2 odstotnih točk nižja.

Stopnja zaposlenosti je najvišja 85,7% v starostni skupini 25-49 let, vendar se že eno leto vztrajno znižuje, tako da je bila 3,3 odstotne točke nižja kot tretje četrtertletje lani. Stopnja zaposlenosti mladih (15-24 let) je relativno nizka 41,4%, ker je večina v izobraževanju. Položaj mladih na trgu dela bi lahko bolje ocenili na osnovi stopnje zaposlenosti v starostni skupini 25-29 let, ko mladi večinoma zaključijo izobraževanje. Indikator je bil po petletnih starostnih skupinah oblikovan v informacijskem sistemu trga dela LMIS, ki je žal še vedno blokiran. Med starejšimi delavci je stopnja zaposlenosti 37,7%, moški 47,8% in ženske 26,8%. Stopnja zaposlenosti starejših se postopno povečuje in je 0,7 odstotnih točk višja kot lani, pri moških je bila 1 odstotno točko nižja, pri ženskah pa 2,5 odstotnih točk višja.

39

Med zaposlenimi jih je leta 2008 v Sloveniji delalo 17,4% po pogodbah za določen čas (po podatkih Eurostat).⁹ Delo za določen čas je prevladujoča oblika zaposlitve mladih. Tudi med skromnim številom prostih delovnih mest v primerjavi s številom brezposelnih jih je kar 78% za določen čas. V grafu prikazane stopnje zaposlenosti po pogodbah za določen čas po 5-letnih starostnih skupinah so v okviru indikatorjev fleksibilnosti dela v informacijskem sistemu trga dela LMIS na MDDSZ, ki pa je žal blokiran od avgusta 2008, zato ni novejših podatkov.

Slika 4
Zaposlenost po pogodbi za določen čas po starosti in spolu

⁹ Vira: Eurostat, portal Statistics, Labour market, in European Commission DG Employment: Indicators for monitoring the Employment Guidelines including indicators for additional employment analysis 2009 compendium, 3.11.2009.

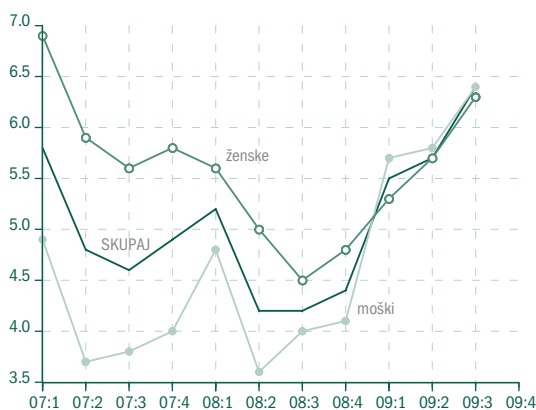
Stopnja brezposelnosti

Anketno brezposelnih¹⁰ je bilo 66 tisoč po zadnjih podatkih za tretje četrtletje, in sicer 8 tisoč ali 13% več kot v prejšnjem četrtletju. Število anketno brezposelnih neprestano narašča že od tretjega četrtletja 2008, od takrat se je njihovo število povečalo za 22 tisoč ali za 50%.

Stopnja brezposelnosti je bila 6,4% (15-64 let) in 6,2% (15+) ali 0,7% višja kot v prejšnjem četrtletju oziroma 2,2 odstotni točki višja kot predhodno četrtletje. Razlike po spolu so minimalne: stopnja brezposelnosti moških je 6,4% in žensk je 6,3%. Trend se po spolu razlikuje: stopnja brezposelnosti moških je bila 2,5 odstotnih točk višja kot v enakem četrtletju lani, stopnja brezposelnosti žensk je bila 1,8 odstotnih točk višja.

Stopnja brezposelnosti se razlikuje po starostnih skupinah. Glede na to, da je še malo mladih zaposlenih, ker so večinoma v izobraževanju, je najvišja 13,1% in najbolj narašča med mladimi (15-24 let). Čeprav je v tretjem četrtletju več počitniškega dela, se je povečala za 0,7 odstotne točke ter 3,6 odstotne točke v primerjavi z lanskim tretjim četrtletjem. V starostni skupini 25-49 let je stopnja brezposelnosti 6,1% blizu povprečja, že eno leto vztrajno narašča in je 2,6 odstotnih točk višja kot tretje četrtletje lani. Med starejšimi delavci (55-64 let) je stopnja brezposelnosti nižja 2,8%, moških 2,6% in žensk 3,1%. Stopnja brezposelnosti starejših se postopno znižuje.

Slika 5
Stopnja brezposelnosti

¹⁰ Anketno brezposelne so osebe, ki v zadnjem tednu pred anketiranjem: niso delale (niso bile zaposlene ali samozaposlene in niso opravile nikakršnega dela za plačilo), vendar aktivno iščejo delo (v zadnjih štirih tednih so se zglasile na zavodu za zaposlovanje, poslale prošnjo za zaposlitev ipd.) in so takoj (v naslednjih dveh tednih) pripravljene sprejeti delo. Med brezposelne osebe štejemo tudi tiste, ki so že našle delo, vendar ga bodo začele opravljati po anketiranju. Stopnja brezposelnosti je odstotni delež brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu.

Poleg anketno brezposelnih je potrebno upoštevati tudi tiste neaktivne osebe, ki želijo delati, vendar zaradi različnih razlogov dela ne iščejo (bolezen, šolanje, družina, ali so obupali, da bi našli delo). Ta skupina neaktivnih oseb je t.i. delovna rezerva (labour reserve), ki šteje po oceni ankete o delovni sili 60 tisoč oseb v drugem četrtletju 2009 (objavljeno dne 11.12.). Skupno je sedaj v Sloveniji na osnovi anketnih podatkov 126 tisoč ali 12,2% aktivnih oseb, ki želijo delati in dela nimajo (person wanting to work).

3. Primerjava osnovnih slovenskih indikatorjev trga dela z EU

41

Povprečna stopnja zaposlenosti je bila v Sloveniji 68,6% v letu 2008 in je višja v primerjavi z 65,9% v državah EU-27 in 67,3% v EU-15. Razlog za to je višja stopnja zaposlenosti slovenskih žensk 64,2% v primerjavi z povprečno 59,1% oziroma 60,4% v EU-15. Medtem ko je stopnja zaposlenosti moških 72,7% na ravni evropskega povprečja 72,8% oziroma nižja 74,2% v primerjavi z EU-15. V primerjavi s sosednjo Avstrijo, kjer je stopnja zaposlenosti 72,1%, moških 78,5% in žensk 65,8%, so vse slovenske stopnje zaposlenosti znatno nižje. Stopnja zaposlenosti starejših delavcev (55-64 let) je po zadnjih podatkih 37,3% in ima stalen trend naraščanja, vendar pa je še vedno nižja v primerjavi z evropskim povprečjem 45,6% in 47,4% povprečjem EU-15 ter je blizu 41% stopnji v Avstriji. Stopnja zaposlenosti mladih (15-24 let) 41,4% je nižja v primerjavi z tretjim četrtletjem lani (45%), kar je posledica pomanjkanja delovnih mest za mlade in zmanjševanja obsega študentskega dela. Slovenska stopnja zaposlenosti mladih je sicer na ravni evropskega povprečja, vendar znatno nižja v primerjavi z 55,9% stopnjo v Avstriji.

Med zaposlenimi jih v Sloveniji 17,4% dela po pogodbah za določen čas, kar je več kot 14% v EU-27 in 14,4% v EU-15 ali 9% v sosednji Avstriji. Podatek je pomemben za analizo fleksibilnosti dela, ki je očitno v Sloveniji znatno višja.

Stopnja brezposelnosti 6,4% je v Sloveniji nižja kot je evropsko povprečje (7% v letu 2008). Najnovejši podatki o brezposelnosti so objavljeni na osnovi desezoniranih mesečnih ocen podatkov ankete o delovni sili¹¹, in sicer je stopnja brezposelnosti na evro območju 9,8% in 9,3% v EU-27. Sosednja Avstrija ima oktobra 4,7% stopnjo brezposelnosti (lani 3,8%). Brezposelnost je v evro območju začela naraščati v drugem kvartalu 2008 in je najbolj porasla v prvem kvartalu 2009 ter postopno in vztrajno narašča do septembra 2009, oktobra pa je na enaki ravni kot septembra, v enem letu je porasla 2 odstotni točki (od 7,9%).

11 Vir: Eurostat, Euro area unemployment rate stable at 9,8%, October 2009, Newsrelease, 1.12.2009.